

เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร

เอษรา วสุพันธ์จิต*
รัศมน กัลยาศิริ**

Vasupanrajit A, Kalayasiri R. Quality time in family of junior high school students in Bangkok Metropolitan's schools. Chula Med J 2017 Sep – Oct;61(5): 619 - 30

- Background** : *Quality family time (QT), the productive time spent among family members, is important for family relationship. However, there have been no quantitative studies about quality family time in Thailand.*
- Objective** : *To study QT and identify related factors with QT in adolescent students.*
- Methods** : *This study was conducted from November to December 2014. Data from 348 junior high school students were collected. The participants completed two questionnaires regarding their socio-demographic characteristics and Quality Family Time Assessment. Descriptive statistics were used to estimate demographic characteristics. Chi-square test and Crude Odd Ratio (95%CI) were used with an alpha level of 0.05 to examine the association from each variable to QT. Then, the multivariate logistic regression was used to analyze how each variable predict the occurrence of low QT.*
- Results** : *Of the total 348 students, 59 (16.9%), 170 (48.9%), and 119 (34.2%) had poorer, moderate and higher QT respectively. In multivariate logistic regression analysis, the statistically significant factors that predict the occurrence of low QT were of low grade point average (GPA) and having divorced or separated parents.*

* นิสิตปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Conclusion : *Most students in junior high school of Bangkok Metropolitan have moderate and high QT scores. Since students with divorced or separated parents had lower QT than those with parents who were living together. We, therefore, should encourage single parents to provide more quality moments in their families. Also, social supports are needed to help single parents to allocate quality time for their children.*

Keywords : *Quality time, family, junior high school student, Bangkok.*

Correspondence to : Kalayasiri R. Department of Psychiatry, Faculty of Medicine,
Chulalongkorn University Bangkok 10330.

Email address: Rasmon.k@chula.ac.th

Received for publication. May 14, 2015.

เอษรา วสุพันธ์จิต, รัศมน กัลยาศิริ. เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์เวชสาร 2560 ก.ย. - ต.ค.; 61(5): 619 - 30

- เหตุผลของการวิจัย** : การใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัว เป็นการใช้เวลาช่วงเวลาระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ก่อให้เกิดผลดี มีความสำคัญต่อสัมพันธภาพในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับการใช้เวลาที่มีคุณภาพของครอบครัวในประเทศไทย
- วัตถุประสงค์** : เพื่อศึกษาการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัว และค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่น
- วิธีการทำวิจัย** : การวิจัยนี้จัดทำขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2557 โดยรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 348 ราย ผู้เข้าร่วมการวิจัยตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบวัดการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัว ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อบรรยายข้อมูลส่วนบุคคล ใช้สถิติไคสแควร์ และ Crude Odd Ratio (95%CI) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละตัวแปรกับการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวจากนั้นใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยทำนายการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวในระดับต่ำ
- ผลการศึกษา** : นักเรียนทั้งหมด 348 ราย พบว่ามีการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวระดับต่ำ กลาง สูง จำนวน 59 ราย (ร้อยละ 16.9) 170 ราย (ร้อยละ 48.9) และ 119 ราย (ร้อยละ 34.2) ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่าตัวแปรที่มีความทำนายความเสี่ยงการใช้เวลาที่มีคุณภาพในระดับต่ำ ได้แก่ ระดับผลการเรียนเฉลี่ยที่ต่ำ และสถานภาพสมรสระหว่างบิดากับมารดาเป็นแบบหย่าร้างหรือแยกกันอยู่

- สรุป** : จากการวิจัย พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีคะแนนการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางและสูง เนื่องจากนักเรียนที่มีผู้ปกครองหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ มีการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวระดับต่ำ จึงควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองที่เลี้ยงบุตรคนเดียวได้เรียนรู้และจัดให้มีช่วงเวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวให้มากขึ้น การสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองเลี้ยงเดี่ยวให้สามารถจัดสรรเวลาที่มีคุณภาพสำหรับบุตรได้
- คำสำคัญ** : การใช้เวลาที่มีคุณภาพ, ครอบครัว, นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น, กรุงเทพมหานคร.

จากสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานที่สุดในการสร้างทรัพยากรบุคคลให้แก่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากในอดีต ทั้งในด้านโครงสร้างระบบความสัมพันธ์ และการปฏิบัติหน้าที่⁽¹⁻³⁾ โดยมีครัวเรือนที่เล็กลง เป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ด้วยลักษณะสังคมที่แข่งขัน ทำให้บิดามารดาเน้นการทำงานมากกว่าการอุทิศเวลาให้ครอบครัว ส่งผลต่อการใช้เวลาร่วมกันกับบุตรที่ลดลงทั้งปริมาณและคุณภาพ จนเกิดเป็นปัญหาปฏิสัมพันธ์ในที่สุด^(1,2,4,5)

เมื่อครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานเกิดปัญหาสังคมย่อมเกิดปัญหาเช่นเดียวกัน^(4,5) โดยเห็นได้ว่าหลายครอบครัวเกิดปัญหาการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครอกก่อนวัยอันควร⁽⁶⁾ การใช้ความรุนแรง มีพฤติกรรมต่อต้านสังคม ยกพวกตีกัน การติดอินเทอร์เน็ต ติดเกม⁽⁷⁾ รวมถึงการใช้สารเสพติด ซึ่งจัดเป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางสุขภาพตามมา^(2,3,8) ดังนั้นการสร้างพลังให้ครอบครัว เพื่อให้กลับมาทำหน้าที่ของครอบครัวอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับเยาวชนไทยอันเป็นบุคคลที่จะขับเคลื่อนสังคมในอนาคตต่อไป^(1,4,5)

การใช้เวลาที่มีคุณภาพร่วมกัน นับเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยเสริมให้เกิดพลังในครอบครัว ซึ่งผู้ปกครองมีบทบาทในการสร้างสรรค์ช่วงเวลาเหล่านี้ให้เกิดขึ้น⁽⁹⁾ โดยยึดความต้องการของบุตรเป็นศูนย์กลาง⁽¹⁰⁾ เป็นเวลาที่ครอบครัวเชื่อมต่อความสัมพันธ์กันด้วยความรักได้มีโอกาสสื่อสารกันอย่างเหมาะสม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านทางการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน การสอนการบ้าน การออกกำลังกาย การทำกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น⁽⁹⁻¹¹⁾

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทย ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เวลาที่มีคุณภาพของครอบครัวเชิงปริมาณมาก่อนดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัว และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการได้ข้อมูลพื้นฐาน และค้นหาแนวทางส่งเสริมการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวที่เหมาะสมกับบริบทสังคมเมือง เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิตต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (cross-sectional descriptive study) โดยศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2557 จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage cluster sampling) โดยสุ่มนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มพื้นที่การศึกษา 6 เขต เขตละ 1 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 ช่วงชั้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) โดยสุ่มห้องเรียนระดับ ชั้นละ 1 ห้องเรียน ได้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นนักเรียนที่อ่านและเข้าใจข้อความในแบบสอบถามทุกข้อ รวมถึงยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ทั้งสิ้น 348 ราย จากโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 แห่ง ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบเก็บข้อมูลทั่วไป ผู้วิจัยสร้างเอง จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 13 ข้อ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา และระดับผลการเรียน และ 2) ปัจจัยครอบครัว ได้แก่ ผู้ปกครองหลักในการดูแล ลักษณะของครอบครัว ลักษณะสถานที่พักอาศัยปัจจุบัน และเวลาที่เข้าร่วมกับผู้ปกครองหลักต่อสัปดาห์

ส่วนที่ 2 แบบวัดการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัว ผู้วิจัยสร้างเองเพื่อใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ โดยอิงแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของเวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวจากงานวิจัยของ Snyder KA.⁽¹²⁾ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ จุดประสงค์ของการใช้เวลาที่แยกออกจากเวลาทั่วไปในชีวิตประจำวัน (purpose) กิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน (activity) บทบาทของผู้ปกครองที่สนับสนุนลูก (parenting role) ช่วงเวลาที่ใช้

เวลาที่มีคุณภาพ (time) และสถานที่ที่ใช้เวลาที่มีคุณภาพ (place) ซึ่งนำมาสร้างข้อคำถาม เช่น ⁽¹⁾ ฉันมีความสุขที่ได้ใช้เวลาอยู่กับคนในครอบครัว ⁽⁷⁾ เมื่อฉันต้องการผู้ปกครองพร้อมให้เวลาฉันอย่างเต็มที่ ⁽¹⁴⁾ ฉันชอบใช้เวลาในวันหยุดร่วมกับครอบครัว ⁽¹⁵⁾ ฉันและผู้ปกครองมักใช้เวลาทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นต้น จัดทำเป็นข้อคำถามที่มีลักษณะเป็น Likert scale ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 20 ข้อ แต่ละข้อคำถามมีค่าคะแนน 0 ถึง 3 รวมคะแนนสูงสุด 60 คะแนน การแปลผลในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการแบ่งเกณฑ์ออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้ระดับ percentile เป็นจุดตัดได้แก่ ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า 30 (percentile ≤ 50) จัดว่ามีการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ผู้ที่ได้คะแนน 31 - 44 (percentile 51 - 74) จัดว่ามีการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง และผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าหรือเท่ากับ 45 (percentile ≥ 75) จัดว่ามีการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง ซึ่งแบบวัดนี้มีผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่าไม่มีข้อคำถามใดที่ตัดออกจากแบบวัด และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.877

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (IRB No. 126/57) โดยเมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยรับทราบรายละเอียดการเข้าร่วมโครงการวิจัยจากผู้วิจัยและตอบแบบสอบถาม ซึ่งไม่ระบุตัวตน

ตารางที่ 1. ข้อมูลทั่วไป

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเด็ก	จำนวน (348 ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	137	39.4
หญิง	211	60.6
อายุ (ปี) (Min = 12 ปี, Max = 17 ปี) (\bar{X} = 14 ปี) (S.D. = 0.897)		
≤ 13	135	38.8
14	137	39.4
≥ 15	76	21.8

ของผู้เข้าร่วมการวิจัยเรียบร้อยแล้ว ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นผู้ส่งแบบสอบถามด้วยตนเองในกล่องที่ปิดผนึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและการแบ่งกลุ่มการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัว ใช้สถิติ Chi-square เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัว และใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (multivariate logistic regression) เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เวลาที่มีคุณภาพ ในครอบครัว

ผลการศึกษา

จากผู้เข้าร่วมการวิจัยจำนวน 348 ราย (ตารางที่ 1) พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 211 ราย (ร้อยละ 60.6) มีอายุเฉลี่ย 14 ปี (ร้อยละ 39.4) ระดับผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 43.5) อาศัยในที่อยู่อาศัยแบบบ้านเดี่ยว (ร้อยละ 51.5) และมีลักษณะครอบครัวแบบครอบครัวเดี่ยว (ร้อยละ 54.9) โดยบิดาและมารดาอาศัยอยู่ร่วมกัน (ร้อยละ 66.5) ซึ่งส่วนใหญ่มีทั้งบิดาและมารดาพร้อมกันเป็นผู้ปกครองหลักในการดูแล (ร้อยละ 62.8) ทั้งนี้ นักเรียนใช้เวลาร่วมกับผู้ปกครองหลัก โดยเฉลี่ย 24 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ตารางที่ 1. (ต่อ) ข้อมูลทั่วไป

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเด็ก	จำนวน (348 ราย)	ร้อยละ
ระดับผลการเรียนเฉลี่ย		
สูง (เกรดเฉลี่ย 3.50 - 4.00)	110	32.4
ปานกลาง (เกรดเฉลี่ย 2.50 - 3.49)	148	43.5
ต่ำ (เกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.50)	82	24.1
ลักษณะครอบครัว (344 ราย)		
ครอบครัวเดี่ยว	189	54.9
ครอบครัวขยาย	155	45.1
สถานภาพสมรสระหว่างบิดากับมารดา (346 ราย)		
อยู่ด้วยกัน	230	66.5
แยกกันอยู่/หย่าร้าง	98	28.3
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต	17	4.9
อื่นๆ	1	0.3
ผู้ปกครองหลักในการดูแล (347 ราย)		
บิดาและมารดา	218	62.8
บิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว	82	23.6
ญาติ	45	13.0
อื่นๆ	2	0.6
ลักษณะที่อยู่อาศัย (342 ราย)		
บ้านเดี่ยว	176	51.5
ทาวน์เฮาส์	28	8.1
ห้องแบ่งเช่า	70	20.5
อพาร์ทเมนต์/คอนโด	51	14.9
อื่นๆ	17	5.0

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยส่วนใหญ่ใช้เวลาที่มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.9 และเมื่อพิจารณารายด้านของแบบวัดการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัว พบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยส่วนใหญ่มีคะแนนในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยในทุกด้าน

ประกอบด้วย ด้านจุดประสงค์ของการใช้เวลา ด้านกิจกรรมด้านบทบาทของผู้ปกครอง ด้านเวลา และด้านสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 55.7, 51.1, 53.7, 73.9 และ 69.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 2. ผลการแบ่งกลุ่มการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัว

แบบวัดการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
การใช้เวลาคุณภาพโดยรวม (\bar{X} = 39.74, S.D. = 9.62)		
ระดับต่ำ (0 - 30 คะแนน)	59	16.9
ระดับปานกลาง (31 - 44 คะแนน)	170	48.9
ระดับสูง (\geq 45 คะแนน)	119	34.2

ตารางที่ 2. (ต่อ) ผลการแบ่งกลุ่มการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัว

แบบวัดการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ด้านจุดประสงค์ของการใช้เวลา (purpose) (\bar{X} = 7.37, S.D. = 1.74)		
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	154	44.3
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	194	55.7
ด้านกิจกรรม (activity) (\bar{X} = 7.36, S.D. = 2.56)		
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	170	48.9
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	178	51.1
ด้านบทบาทของผู้ปกครอง (parenting role) (\bar{X} = 17.40, S.D. = 4.67)		
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	161	46.3
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	187	53.7
ด้านเวลา (time) (\bar{X} = 4.18, S.D. = 1.47)		
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	91	26.1
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	257	73.9
ด้านสถานที่ (place) (\bar{X} = 3.42, S.D. = 1.53)		
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	107	30.7
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	241	69.3

เมื่อใช้สถิติ Chi-square และ Crude Odd Ratio (95%CI) (ตารางที่ 3) ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลามีคุณภาพ โดยกำหนดให้ percentile >50 เป็นการมีคุณภาพในระดับสูง พบว่าระดับผล การเรียน สถานภาพสมรสระหว่างบิดากับมารดา และ ผู้ปกครองหลักในการดูแลมีความสัมพันธ์กับการใช้เวลามีคุณภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัวโดยใช้สถิติ Chi-square และ Crude OR (95%CI)

ปัจจัยศึกษา	การใช้เวลามีคุณภาพ		Crude OR (95%CI)	P - value
	ต่ำ (%)	สูง (%)		
เพศ				
ชาย	28 (20.4)	109 (79.6)	0.67 (0.37 - 1.23)	0.163
หญิง	31 (14.7)	180 (85.3)	1	
อายุ (ปี)				
≤ 13	20 (14.8)	115 (85.2)	1	0.698
14	25 (18.2)	112 (81.8)	1.28 (0.64 - 2.59)	
≥ 15	14 (18.4)	62 (81.6)	1.29 (0.56 - 2.92)	
ระดับการศึกษา				
มัธยมศึกษาปีที่ 1	16 (15.4)	88 (84.6)	1.15 (0.50 - 2.61)	0.253
มัธยมศึกษาปีที่ 2	27 (21.3)	100 (78.7)	1.49 (0.72 - 3.15)	
มัธยมศึกษาปีที่ 3	16 (13.7)	101 (86.3)	1	

ตารางที่ 3. (ต่อ) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัวโดยใช้สถิติ Chi-square และ Crude OR (95%CI)

ปัจจัยศึกษา	การใช้เวลาที่มีคุณภาพ		Crude OR(95%CI)	P - value
	ต่ำ (%)	สูง (%)		
ระดับการศึกษา				
มัธยมศึกษาปีที่ 1	16 (15.4)	88 (84.6)	1.15 (0.50 - 2.61)	0.253
มัธยมศึกษาปีที่ 2	27 (21.3)	100 (78.7)	1.49 (0.72 - 3.15)	
มัธยมศึกษาปีที่ 3	16 (13.7)	101 (86.3)	1	
ระดับผลการเรียนเฉลี่ย				
สูง (เกรดเฉลี่ย 3.50 - 4.00)	8 (7.3)	102 (92.7)	1	0.006**
ปานกลาง (เกรดเฉลี่ย 2.50 - 3.49)	28 (18.9)	120 (81.1)	2.98 (1.25 - 7.87)	
ต่ำ (เกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.50)	19 (23.2)	63 (76.8)	3.85 (1.49 - 10.71)	
ลักษณะครอบครัว				
ครอบครัวเดี่ยว	29 (15.3)	160 (84.7)	1	0.500
ครอบครัวขยาย	28 (18.1)	127 (81.9)	1.22 (0.66 - 2.24)	
สถานภาพสมรสระหว่างบิดากับมารดา				
อยู่ด้วยกัน	32 (13.9)	198 (86.1)	1	0.009**
แยกกันอยู่/หย่าร้าง	26 (26.5)	72 (73.5)	2.23 (1.19 - 4.16)	
เสียชีวิต	1 (5.6)	17 (94.4)	0.36 (0.01 - 2.50)	
ผู้ปกครองหลักในการดูแล				
บิดาและมารดา	29 (13.3)	189 (86.7)	1	0.021*
บิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว	22 (26.8)	60 (73.2)	2.39 (1.21 - 4.66)	
ญาติ	8 (17.0)	39 (83.0)	1.33 (0.49 - 3.29)	
ลักษณะที่อยู่อาศัย				
บ้านเดี่ยว	28 (15.9)	148 (84.1)	1	0.409
ทาวน์เฮาส์	4 (14.3)	24 (85.7)	0.88 (0.20 - 2.86)	
ห้องเช่า/อพาร์ทเมนต์	26 (21.5)	95 (78.5)	1.45 (0.76 - 2.73)	

P - value from Chi-squared Test, *P < 0.05, **P < 0.01

เมื่อนำปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัว มาวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (multivariate logistic regression) (ตารางที่ 4) พบว่ามีเพียงระดับผลการเรียน และสถานภาพสมรสระหว่างบิดากับมารดา ที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวของนักเรียน แสดงถึง ผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีผลการเรียนในระดับต่ำและปานกลาง (P - value = 0.004** และ 0.01* ตามลำดับ) มีความเสี่ยง

ในการใช้เวลาที่มีคุณภาพในระดับต่ำกว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีผลการเรียนในระดับสูงคิดเป็น 3.764 เท่า (95%CI = 1.540 - 9.204) และ 2.984 เท่า (95%CI = 1.292 - 6.894) ตามลำดับ และผู้เข้าร่วมการวิจัยที่บิดามารดาแยกกันอยู่หรือหย่าร้าง (P - value = 0.008**) มีความเสี่ยงในการใช้เวลาที่มีคุณภาพในระดับต่ำกว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันคิดเป็น 2.295 เท่า (95%CI = 1.246 - 4.224)

ตารางที่ 4. ปัจจัยที่ทำนายการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัวในระดับต่ำ

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง	B	S.E.	P - value	Adjusted OR (95%CI)
ระดับผลการเรียนเฉลี่ย (เมื่อเทียบกับระดับสูง)				
ต่ำ	1.326	0.456	0.004**	3.764 (1.540 - 9.204)
ปานกลาง	1.093	0.427	0.010*	2.984 (1.292 - 6.894)
สถานภาพสมรสระหว่างบิดากับมารดา (เมื่อเทียบกับอยู่ด้วยกัน)				
แยกกันอยู่/หย่าร้าง	0.831	0.311	0.008**	2.295 (1.246 - 4.224)
เสียชีวิต	-0.890	1.057	0.400	0.411 (0.052 - 3.263)
ค่าคงที่ (Constant)	-2.792	0.395	<0.001**	0.061

ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน ลักษณะของครอบครัว ลักษณะที่พักอาศัยในปัจจุบัน และผู้ปกครองหลักในการดูแล พบว่าไม่สัมพันธ์กับการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวของผู้เข้าร่วมการวิจัย

อภิปรายผล

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 348 ราย ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีการใช้เวลาที่มีคุณภาพในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.9 รองลงไปอยู่ในระดับสูง และต่ำ คิดเป็นร้อยละ 34.2 และ 17.0 ตามลำดับ โดยเมื่อวิเคราะห์ผลด้วยการถดถอยแบบพหุ (multivariate logistic regression) พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เวลาคุณภาพในครอบครัวในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ระดับผลการเรียนที่ต่ำและปานกลาง และสถานภาพสมรสระหว่างบิดากับมารดาเป็นแบบหย่าร้างหรือแยกกันอยู่

โดยพบว่านักเรียนที่มีระดับผลการเรียนในระดับต่ำและปานกลางมีความเสี่ยงต่อการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวในระดับต่ำกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของเสาวณีย์ พากเพียร และคณะ⁽¹³⁾ ซึ่งพบว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก การที่บิดามารดาใช้เวลากับเด็กอย่างมีคุณภาพส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์

ที่ดีในครอบครัว เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตร มีความอบอุ่น การเอาใจใส่ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ในทางกลับกัน หากบิดามารดาไม่สามารถสร้างบรรยากาศเหล่านี้ให้เกิดขึ้นได้ภายในครอบครัว ก็อาจรบกวนการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เช่นกัน

สำหรับปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา จากการวิเคราะห์พบว่านักเรียนที่บิดามารดาแยกกันอยู่หรือหย่าร้างมีความเสี่ยงต่อการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวในระดับต่ำกว่านักเรียนที่บิดามารดา ยังอาศัยอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับอุมมาพร ตรังคสมบัติ⁽¹⁾ และ Mooney A. และคณะ⁽¹⁷⁾ ซึ่งอธิบายว่าครอบครัวที่แยกกันอยู่หรือหย่าร้างมักมีแนวโน้มเผชิญข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและทรัพยากรในการดูแลบุตร ส่งผลให้บิดาหรือมารดาที่เหลืออยู่ต้องทำงานมากขึ้น จนอาจกระทบต่อการใช้เวลาร่วมกัน จนบุตรอาจมีแนวโน้มขาดความอบอุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายที่ผู้ปกครองมีความเครียดหรือมีปัญหาด้านอารมณ์ ซึ่งส่งผลต่อการทำหน้าที่ของบิดาหรือมารดา^(15,16)

งานวิจัยนี้อาจเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้สนใจศึกษาการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวของเยาวชนไทยเพื่อพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือดูแลครอบครัวที่มีความเสี่ยงต่อการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวระดับต่ำ รวมถึงกระตุ้นให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนักเกี่ยวกับการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้ได้รับข้อมูลจากนักเรียนเท่านั้น ทำให้อาจขาดมุมมองเรื่องการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวจากผู้ปกครอง รวมถึงเป็นการศึกษาเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเท่านั้น ทำให้อาจมีข้อจำกัดในการนำผลการวิจัยไปใช้ในกลุ่มอื่น ๆ สำหรับการวิจัยต่อไป อาจศึกษาในกลุ่มประชากรอื่นที่แตกต่างไปจากการศึกษาครั้งนี้ และเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองเพิ่มเติม รวมถึงศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวต่อไป

สรุป

จากผลการวิจัยข้างต้นนักเรียนส่วนใหญ่มีการใช้เวลาที่มีคุณภาพในระดับปานกลางรองลงไปอยู่ในระดับสูง และต่ำ ตามลำดับ โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เวลาที่มีคุณภาพในครอบครัวในระดับต่ำ ได้แก่ ระดับผลการเรียนที่ต่ำและปานกลาง และสถานภาพสมรสระหว่างบิดากับมารดาเป็นแบบหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนครอบครัวให้ใช้เวลาที่มีคุณภาพร่วมกันเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่แยกกันอยู่หรือหย่าร้าง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกองทุนพระราชทานพัฒนาศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับทุนการศึกษา ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ณภควรรต บัวทอง สำหรับการให้คำปรึกษาด้านสถิติ และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญวิจัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ส่งผลให้การวิจัยครั้งนี้ลุล่วงด้วยดีตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

1. อูมาพร ตรังคสมบัติ. จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ชั้นด้าการพิมพ์;2554.
2. กนิษฐา จำรูญสวัสดิ์. การประเมินภาวะครอบครัวอยู่ดี

มีสุข. การประชุมวิชาการอนามัยครอบครัวแห่งชาติ ครั้งที่ 6; กรุงเทพฯ:2556,1-15.

3. ดุษฎี โยเหลา, งามตา วนินทานนท์, ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา, ทศนา ทองภักดี. ความเข้มแข็งของครอบครัว: ครอบครัวสุขภาพดี. วารสารพฤติกรรมศาสตร์ 2545;8:1-10.
4. สุริยเดว ทรีปาตี. ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554.
5. สถาบันรามจิตติ. เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม 2. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2554.
6. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. รายงานผลการสำรวจการใช้ร่วมกันของครอบครัว ประจำปี 2551. กรุงเทพฯ: 2552.
7. บังอร เทพเทียน, ปรีดา ตาสี, ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์, สุภัทรา อินทร์ไพบูลย์. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับครอบครัวเข้มแข็ง. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา 2551; 6: 25-38.
8. ชาญวิทย์ พรนภดล, ศิริสุดา ลดาวัลย์ ณ อยุธยา, ดวงพร สุรพงษ์พิวัฒนนะ, ชดาพิมพ์ ศศลักษณ์านนท์, ปาฏิโมกข์ พรหมช่วย. การศึกษาหาปัจจัยป้องกันการติดเกมในเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2550.
9. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. เวลากับครอบครัว: คุณค่าการใช้เวลาร่วมกับครอบครัว [เอกสารเผยแพร่]. กรุงเทพฯ: 2552.
10. Kremer-Sadlik T, Paugh AL. Everyday Moments: Finding 'quality time' in American working families. Time & Society 2007; 16: 287-308.
11. Christensen PH. Why More 'Quality Time' is not on the Top of Children's Lists: the 'Qualities of Time' for Children. Children & Society 2002; 16: 77-88.

12. Snyder KA, A Vocabulary of Motives: Understanding how parents define quality time. *J Marriage and Family* 2007;69:320-40.
13. เสาวณีย์ พากเพียร, วรเดช จันทอรุณ, ศันย์สนีย์ จะสุวรรณ์. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สมรรถนะแห่งตน การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และความมุ่งมั่นที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารปาริชาติ ฉบับพิเศษ ผลงานวิจัยจากการประชุมวิชาการครั้งที่ 22, 2555:110-20.
14. จันทนีย์ กาญจนะโรจน์. ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2530.
15. มินตรา สิงหนาค. อิทธิพลของกระบวนการครอบครัว และตัวแปรส่งผ่านที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2552.
16. American Academy of Pediatrics. Family Pediatrics: Report of task force on the family. *Pediatrics* 2003;111:1541-71.
17. Mooney A, Oliver C, Smith M. Impact of Family Breakdown on Children's Well-Being: evidence review. London: Department for Children, Schools and Families, 2009, p 30.